

3. ÜNİTE

TÜRK ANAYASA TARİHİ

ANAYASA: Devletin temel yapısını yönetim biçimini Devlet organlarının birbiriyle olan ilişkilerini düzenleyen KANUNLAR BÜTÜNÜ dür.

* İlk yazılı anayasa 1787 tarihli ABD anayasasıdır.

* Türk tarihindeki ilk anayasa 1876 tarihli Kanuni Esasi'dir.

ANAYASA TÜRLERİ

1-Yazılı Olup Olmamlarına Göre Anayasalar

- A. Yazılı Anayasa (mevzu Anayasa)
- B. Yazısız Anayasa (Teamül Anayasa)

2-Ayrıntılarına Göre Anayasalar

- A. Çerçeve Anayasa
- B. Kazuistik Anayasa

3-Değiştirebilme Özelliğine Göre Anayasalar

- A. Yumuşak Anayasa
- B. Sert (katı) Anayasa

4- Maddi -Şekli Anlamda Anayasalar

- A. Maddi anlamda Anayasa
- B. Şekli anlamda Anayasa

1-Yazılı Olup Olmadıklarına Göre Anayasalar

- A. Yazılı Anayasa (Mevzu Anayasa)
Anayasa içinde olması düşünülebilecek kuralların yazılı bir belge içinde yetkili organlar tarafından sistematik bir şekilde toplanmasıdır Örn. Türkiye, Fransa, ABD....
- B. Yazısız Anayasa (Teamülü Anayasa)
toplumda uzun bir süre kesintisiz olarak tekrarlanan zaman içinde bağlayıcılık kazanan uygulamalardan oluşan anayasadır örn. İngiltere

2-Ayrıntılarına Göre Anayasalar

- A. Çerçeve Anayasa
Biçimsel olarak kısa içerik olarak öz hükümlerden oluşan anayasadır. Örn 1921 Anayasası, 1787 ABD Anayasası
- B. Kazuistik Anayasa
Anayasal normlarında Devletin temel yapılanması hakkında ayrıntılı bilgilere girildiği ve düzenlemeler yapıldığı anayasadır. örn. 1982 Anayasası

3-Değiştirebilme Özelliğine Göre Anayasalar

- A. Yumuşak Anayasa
Normal Kanunlarla aynı usullerle ve aynı organlarca değiştirilebilen anayasadır. örn.1921 Anayasası.
- B. Sert (katı) Anayasa
normal kanunlardan daha farklı organlarca ve daha zor yöntemlerle değiştirilebilen, içinde değiştirilemeyen maddeler bulunan anayasadır. Örn. 1961 Anayasası, 1982 Anayasası

4- Maddi -Şekli Anlamda Anayasalar

- A. Maddi anlamda Anayasa
devletin kuruluşunu, niteliklerini, temel organlarını, işleyişini ve bireylerin temel hak ve hürriyetlerini düzenleyen hukuk kurallarının bütünüdür.
- B. Şekli anlamda Anayasa
normlar hiyerarşisinde en üst sırayı işgal eden kanunlardan farklı ve daha zor usul ile oluşturulup, değiştirilebilen kuralların bütünüdür.

ANAYASA VE İKTİDAR TİPLERİ

İKTİDAR:Devletin yönetimini elinde bulundurma ve devlet gücünü kullanma yetkisine iktidar denir.

DEVLET YAPILARI

1. Kurucu İktidar a) Asli kurucu iktidarb) Tali kurucu iktidar	2. Kurulmuş İktidar YasamaYürütmeYargı

1-Kurucu İktidar: İlk kez anayasa yapan veya var olan anayasayı tamamen ortadan kaldırıp yeni bir anayasa yapan iktidara denir.

a) Asli kurucu iktidar: Devrim, hükümet darbesi, savaş, yeni bir devlet kurulması gibi durumlarda doğan hukuk boşluğunun oluşması durumlarında yeni devletin veya yeni rejimin anayasa yapma iktidarındır.

b) Tali kurucu iktidar: Bir anayasayı o anayasada belirlenmiş usullerle değiştiren iktidardır.
1961 Anayasası 1971'de değişti
1982 Anayasası 2001'de değişti 2017'de değişti gb.

2- Kurulmuş İktidar: Kurucu iktidarın anayasada belirtilen sınırlar içerisinde devletin Yasama-Yürütme- Yargı yetkilerini kullanma iktidarındır.

1961 ANAYASASI

(DARBE ANAYASASI)

27 Mayıs 1960'ta askeri ihtilali sonucunda oluşturulan ve **İLK HALK OYLAMASI** ile kabul edilen anayasadır. Asli kurucu iktidar tarafından hazırlanmıştır.

Kurucu meclis:

Askeri Kanat ---Milli Birlik Komitesi

Sivil Kanat -----Temsilciler Meclisinden oluşmuştur.

Kurucu Meclisin Görevleri

1. Yeni bir anayasa hazırlama
2. Yeni bir seçim kanunu hazırlama
3. İktidarı yeni seçilecek TBMM' ne devretme

Anayasa komisyonunda hazırlanan Anayasa tasarısı 27 Mayıs 1960'ta Kurucu mecliste oylanarak kabule dılmıştır.

9 Temmuz 1961'de halkoyuna sunulan anayasa % 61,5 oyla kabul edilmiştir. 6 Kısım ve 157 maddeden oluşmuştur.

1961 ANAYASASININ ÖZELLİKLERİ

DEVLET;

Devletin şekli cumhuriyettir kabul edilmiştir.

1924 anayasasındaki **Halkçılık, İnkılapçılık, Devletçilik** ilkesine yer verilmemiştir.
Milliyetçilik ilkesi **Milli Devlet** olarak değiştirilerek kabul edilmiştir.
Cumhuriyetçilik ve laiklik ilkesine yer verilmiştir
Hukuk devleti, insan haklarına dayalı devlet, sosyal devlet ve Demokratik devlet gibi yeni temel ilkelere yer verilmiştir.
Sert ve kazuistik anayasadır.
Hükümet şekli parlamenter sistemdir.

YASAMA;

Çift yapılı meclis sistemi benimsenmiştir. (TBMM ve Cumhuriyet Senatosu)

TBMM;

Halk tarafından seçilen 450 milletvekilinden oluşur.

Görev süresi 4 yıldır.

Yasama konusunda **en yetkili** ve **en son söz** sahibi organdır.

Cumhuriyet Senatosu;

150'si halk tarafından 15'i Cumhurbaşkanlığı tarafından seçilen **165** doğal üyelerden oluşur.
6 yıl için seçilen üyelerin 1/3'ü 2 yılda bir değiştirilir.

Genel seçimler 4 yılda bir yapılır.

Tek dereceli seçime karar verildi (ilk kez 1946'da uygulandı)

Seçimlerin yargısal denetimini sağlamak amacıyla 1950'de kurban **Yüksek Seçim Kurulu ilk kez** anayasada yer almıştır.

Seçim İlkeleri;

Genel oy	Eşit oy
Gizli oy	Açık sayım döküm
Tek dereceli seçim	Seçimlerin yargısal denetimi

en demokratik ve liberal anayasadır. Meclisin üstünlüğü esas alınmıştır.

YARGI;

Yargı yetkisi bağımsız mahkemelere ait

Mahkemelerin bağımsızlığı ilkesi kabul edildi

Kanuni yargıç güvencesi kabul edildi

İlk kez Anayasa Mahkemesi, Yüksek hakimler kurulu, Savcılar Yüksek Kurulu, Uyuşmazlık mahkemesi kuruldu.

Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay yeniden düzenlendi.

YÜRÜTME;

Kuvvetler ayrılığı ilkesi benimsenmiştir. **Yasama yetkisi** TBMM ve Cumhuriyet senatosuna,

Yürütme yetkisi Bakanlar Kurulu ve cumhurbaşkanına, **Yargı yetkisi** bağımsız mahkemelere verilmiştir. Dualist yürütme(Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu) benimsenmiştir.

Cumhurbaşkanı;

Cumhurbaşkanlığı görev süresi 7 yıldır.

Arka arkaya olmamak üzere tekrar seçilebilir.

Yüksek Öğretim görme şartı getirilmiştir.

Bakanlar Kurulu;

Bakanların Milletvekili olma zorunluluğu kaldırıldı.

Başbakanlığa bağlı devlet planlama teşkilatı (DPT) kuruldu.

Milli Güvenlik Kurulu (MGK) oluşturuldu.

İlk kez yönetmelikten bahsedilmiş ancak Başbakanlık yönetmelik çıkarabilecek kurumlar arasında sayılmamıştır.

SOSYAL YAPI;

Çoğulculuk ilkesi kabul edildi.

- İşçilere ve Memurlara sendika kurma hakkı tanındı.
- Önceden izin almadan gösteri ve yürüyüş düzenleme hakkı verildi,
- Toplu sözleşme ve grev hakkı ile dernek kurma hakkı verilerek çoğulculuk (çoğulcu toplum) sağlanmıştır.
- Temel hak ve hürriyetler ayrıntılı Olarak düzenlenmiştir.
- Sosyal hak ve ödevler **İLK DEFA** sistematik olarak düzenlenmiştir.
- Sosyal devlet ilkesi **İLK KEZ** kabul edilmiştir.
- TRT ve üniversiteler özerk statülü kuruluşlara dönüştürülmüştür.
- Temel haklar ancak **HAKKIN ÖZÜNE** dokunulmadan KANUNLA sınırlandırılmıştır.

ANAYASA;

Anayasanın üstünlüğü ilkesi kabul edildi

İlk kez hukuk devleti anlayışı getirildi.

Anayasa Mahkemesi kuruldu

Anayasaya ilk kez başlangıç metni konuldu.

1961 ANAYASASI

(12 Mart 1971 muhtırası, 1971-1973 değişiklikleri)

1962 Anayasası çeşitli siyasal nedenlerle 1971-1973 yılında askerlerin müdahalesi ile ciddi değişikliklere uğramıştır.

YÜRÜTME; Güçlendirilmiştir.

- Bakanlar Kuruluna KHK çıkarma yetkisi verilmiştir.(1971 değş)
- Bakanlar Kurulu vergi ve benzeri mali yükümlölüklerin saptanmasında yetkili kılınmıştır.
- MGK'nun görevi Bakanlar Kuruluna yardımcılık etmek yerine tavsiye etmek olarak değştirilmiştir.
- Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kuruldu.(1973 değş)
- Üniversitelerin özerkliği kısıtlanmış, TRT'nin özerkliği kaldırılmıştır.
- Sıkıyönetim sebepleri artırılmış, askeri otorite güçlendirilmiştir.

YARGI; Denetimine sınırlama getirilmiştir.

- Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kurulmuş(AYİM) (2017 değişikliği ile kaldırılmıştır.)
- DGM ler kuruldu. (2004 değişikliği ile kaldırıldı)
- Anayasa değişiklikleri sadece şekil yönünden denetleyebilecektir.
- Adalet bakanı Yüksek hakimler kuruluna oy sahibi olarak katıldı.

TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER; Sınırlandırılmıştır.

- Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması genel sınırlama sebeplerine dayanılarak yapılmıştır.
- Memurların sendika kurma Hakkı kaldırılmıştır.

1982 ANAYASASI

12 Eylül 1980'de Türk Silahlı Kuvvetleri ülkenin yönetimine el koydu. 12 Eylül 1980'de Ordu Genel Kurmay Başkanının başkanlığında kuvvet komutanlarının yönetiminde meclisi ve hükümeti fesh etmiş ve kurucu meclis oluşturmuştur.

KURUCU MECLİS

Askeri kanat -----Milli Güvenlik Konseyi

Sivil kanat ----- Danışma Meclisi

Kurucu meclisin görevleri;

- Yeni anayasayı hazırlamak
- Yeni seçim kanunu hazırlamak
- Siyasi partiler kanunu hazırlamak
- Yeni meclis kuruluncaya kadar Yasama görevini yerine getirmek

18 Ekim 1982 tarihinde kurucu meclis tarafından hazırlanan ve MGK tarafından kabul edilen anayasa tasarısı, o olur 7 Kasım 1982'de halk oyunu sorularak % 91.3 oy alarak kabul edilmiştir.

1982 ANAYASASININ GENEL ÖZELLİKLERİ

1-En sert (katı) Anayasadır.

- Değiştirilemez maddelerin sayısı artırılmıştır.
- Cumhurbaşkanına onaylamadığı anayasa değişikliklerini halk oylamasına sunma yetkisi tanınmıştır.
- Cumhurbaşkanına anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları TBMM gönderme yetkisi verilmiştir.

2-En kazuistik Anayasadır.

7 kısım 177 maddeden oluşan en uzun ve en düzenleyici anayasadır.

3-Geçiş dönemi öngörülmüştür.

- Anayasanın oylanması ile Cumhurbaşkanlığı seçimleri birleştirilmiştir.
- Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak Milli Güvenlik Kurulu(MGK) 7 yıl görevine devam edecektir.
- Siyasilere yasaklar getirilmiştir.
- Dernekler gibi bazı sivil toplum kuruluşlarına siyaset yapma yasağı getirmiştir.

4-Yürütme organı güçlendirilmiştir.

- Cumhurbaşkanının yetkileri artırılmış ve güçlendirilmiştir.
- Cumhurbaşkanına Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarma yetkisi verilmiştir.
- Cumhurbaşkanlığına bağlı Devlet Denetleme Kurulu(DDK) oluşturulmuştur.
- Cumhurbaşkanına **rektörleri** atama yetkisi verilmiştir.
- Bakanlar Kurulu içinde **Başbakana** üstün bir konum verilmiştir.
- Başbakana **ilk kez bakanları** görevden alma-azil yetkisi verilmiştir.
- Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu oluşturulmuştur.(2010 değişikliği ile sayıştaya devredilmiştir.)

5-Siyasi tikanıkları giderici hükümler benimsenmiştir.

Parlamente sistemdeki siyasi tikanıkları önleme amacı güden kurum ve kuruluşlara

rasyonelleştirilmiş parlamenterizm denir.

- Cumhurbaşkanına belirli şartlarda TBMM seçimlerini yenileme yetkisi verildi. TBMM 4. turda Cumhurbaşkanını seçemez ise seçimler derhal yenilenirdi.(2007 değişikliği öncesi)
- TBMM Meclis Başkanlığı seçiminde tikanıklığa yol açan 4. turdaki salt çoğunluktan vazgeçilerek, 4. turda en fazla oy alan aday seçilir hükmü getirmiştir.
- Tek meclis sistemi benimsenmiştir.
- Cumhuriyet senatosu kaldırılmıştır.
- TBMM'de toplantı yeter sayısı 1/3 (184 milletvekili olarak kabul edilmiştir.)
- TBMM'de karar yeter sayısı 1/4 (139 milletvekili kabul edilmiştir.)(basit çoğunluk işlerini kolaylaştırmıştır.)
- Siyasi partilerin TBMM'de grup kurulması zorlaşmıştır. 1961 Anayasasında siyasi parti grup sayısını 10 iken, 1982 Anayasasında siyasi parti grup sayısı 20 Milletvekili olarak kabul edilmiştir.

- Cumhurbaşkanının **ilk kez meclis dışından** seçilebilecek hükmü getirilmiştir(2007 değişik)

6-Seçim Kanunları düzenlenirken Temsilde Adalet yönetiminde istikrar ilkesi benimsenmiştir.

- Çoğunlukçu demokrasi benimsenmiştir.
- Milletvekilleri 5 yılda bir (2007 değişikliği seçimler 4 yıl)
- Cumhurbaşkanı 7 yılda bir seçilecektir.(2007 değişikliğine göre Cumhurbaşkanlığı seçimi 5+5 olacak bir defa seçilen tekrar seçilebilecektir.)
- Milletvekili sayısı 400 dür.(1987 değişikliği ile 450, 1995 değişikliği ile de 550 ye çıkmıştır.)

7-Daha az katılımcı demokrasi anlayışı(modeli) benimsenmiştir. (Depolitizyon)

1982 Anayasası belli ölçülerde depolitazyonu siyasetten uzaklaştırmayı benimsenmiştir.

Siyasi partilerle ilgili yasaklar;

- Siyasi partiler dernek, vakıf, sendika ve mesleki kuruluşlarla ilişki kuramazlar destek olamazlar.
- Siyasi partiler yurt dışında teşkilatlanamaz ve faaliyette bulunamazlar.
- Siyasi partiler Kadın Kolu, Gençlik Kolu ve Vakıf kuramazlar.
- Dernek, sendika ve vakıflar siyasi faaliyette bulunamazlar.

8- Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu, Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu adı altında birleştirilmiştir.

9- İnsan haklarına saygılı devlet ilkesi benimsenmiştir.

1982 ANAYASASI-1961 ANAYASASI BENZERLİKLERİ

- 1961- 1982 Anayasası darbe Anayasasıdır.
- Her ikisi de halk oylaması ile kabul edilmiştir.
- Her iki anayasada **KURUCU MECLİS** tarafından hazırlanmıştır.
- Her iki anayasada sivil Kanat seçimle oluşmamıştır.
- Her iki anayasada sert anayasadır
- İki anayasada Kaziistik anayasadır.
- İki anayasada anayasanın üstünlüğü benimsenmiştir.
- İki anayasada parlamenter sistem benimsenmiştir.
- İki anayasada kuvvetler ayrılığı ilkesi benimsenmiştir.

1982 ANAYASASI-1961 ANAYASASI FARKLILIKLARI

1961 ANAYASASI	1982 ANAYASASI
Anayasanın hazırlanmasına Demokratik Parti dışındaki partiler katılmıştır.	Anayasanın hazırlanmasına hiçbir siyasi parti katılmamıştır.
1961 Anayasasının Kabul edilmemesi halinde ne yapılacağı belliydi	1982 Anayasasının reddedilmesi durumunda ne yapılacağı belli değildi
1961 anayasa halk oylamasında, sadece anayasa kabul edilmiştir	1982 Anayasası halk oylamasında anayasanın kabulü, Cumhurbaşkanı seçimleri birleştirilmiştir
1961 Anayasasında yargı güçlendirilmiştir	1982 Anayasası'nda yürütme güçlendirilmiştir
Hürriyetçi anayasadır	Otoriter anayasadır
Çoğulculuk ilkesi benimsenmiştir	Çoğunlukçu ilkesi benimsenmiştir
İnsan haklarına dayalı devlet ilkesi benimsenmiştir	İnsan haklarına saygılı devlet ilkesi benimsenmiştir
Sert ve kaziistik anayasadır	Daha sert ve daha kaziistik anayasadır

1982 ANAYASASININ GENEL ÖZELLİKLERİ VE İLKELERİ

1982 ANAYASASI;

- Başlangıç metni
- 7 Kısım
- 177 maddeden oluşur.

Başlangıç metninde yer verilmiştir. (Başlangıç metnine ilk kez 1961 Anayasasında yer verilmiştir.)

Başlangıç metni **ÖN SÖZ** niteliğindedir.

Başlangıç metni anayasaya dahildir

Madde ve kenar başlıkları anayasa metnine dahil değildir.

1982 ANAYASASI 7 KISIMDAN OLUŞUR.

- I. KISIM : Genel Esaslar
- II. KISIM : Temel Hak ve Ödevler
- III. KISIM : Cumhuriyetin Temel Organları
- IV. KISIM : Mali ve Ekonomik Hükümler
- V. KISIM : Çeşitli Hükümler
- VI. KISIM : Geçici Hükümler
- VII. KISIM : Son Hükümler

I. KISIM

GENEL ESASLAR

I. Devletin Şekli Madde-1	Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.
II. Cumhuriyetin nitelikleri madde- 2	Türkiye Cumhuriyeti; Toplumun huzuru, Milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde insan haklarına SAYGILI, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkeler dayanan demokratik, Laik ve sosyal bir hukuk devletidir.
III. Devletin bütünlüğü, Resmi Dili, Bayrağı, Milli Marşı ve Başkenti madde-3	Türkiye Devleti Ülkesi ve Milleti ile bölünmez bir bütündür. Dili "Türkçe" dir. Bayrağı, şekli kanunda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Milli Marşı "İstiklal Marşı"dır. Başkenti "Ankara"dır.
IV. Değiştirilemeyecek Hükümler Madde-4	Anayasanın 1. maddesindeki devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile 2. maddesindeki cumhuriyetin nitelikleri ve 3. maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.
V. Devletin Temel Amaç ve Görevleri Madde- 5	Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliği, Cumhuriyeti ve Demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişilerin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleri ile bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak

VI. Egemenlik (madde 6)
VII. Yasama yetkisi (madde 7)
VII. Yürütme yetkisi ve görevleri (madde 8)
IX. Yargı yetkisi (madde 9)
X . Kanun önünde eşitlik (madde 10)
XI. Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü (madde 11)

1982 ANAYASASINDA DEĞİŞTİRİLEMEYECEK İLKELER

- Cumhuriyet
- İnsan haklarına saygılı devlet
- Atatürk milliyetçiliğine bağlı devlet
- Başlangıç ilkelerine dayanma
- Demokratik Devlet
- Laik Devlet
- Sosyal Devlet
- Hukuk Devleti olmaz ev
- Üniter Devlet
- Devletin Resmi Dili
- Devletin Bayrağı
- Milli Marşı
- Başkenti
- Toplumun huzuru, Milli dayanışma ve adalet ilkeleri

1982 ANAYASASININ TEMEL İLKELERİ

1. Cumhuriyetçilik
2. Başlangıçta Belirtilen Temel İlkeler
3. Atatürk Milliyetçiliğine Bağlı Devlet
4. Laik Devlet
5. Sosyal Devlet
6. Hukuk Devleti
7. Demokratik Devlet
8. İnsan Haklarına Saygılı Devlet
9. Eşitlik
10. Üniter (Tekçi) Devlet

1.CUMHURİYETÇİLİK;

Cumhuriyet, egemenliğin bir işi veya zümreye değil, toplumun tümünü ait olduğu devleti ifade eder. Cumhuriyet devletin yönetim şeklidir.

1921 Anayasası, 1923 değişikliği ile cumhuriyetçiliği bir hükümet şekli olarak kabul etmiştir 1924, 1961, 1982 anayasalarının değiştirilemez hükmüdür.

2.BAŞLANGIÇ İLKELERİ;

Başlangıç kısmı anayasanın dayandığı temel görüş ve ilkeleri içermektedir. İlk kez 1961 Anayasasında yer almıştır. Başlangıç kısmına 1982 Anayasasında da yer verilmiştir. Başlangıç kısmı anayasa metnine dahildir.

1982 Anayasasının başlangıç bölümünde şu ilkelere yer verilmiştir.

- 12 Eylül 1980 hareketinin meşruluğu 1995-2001 değişikliği ile tamamen kaldırılmıştır.
- Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlılık
- Atatürk milliyetçiliği ve medeniyetçiliği
- Çağdaş medeniyetlere ulaşma azmi
- Milli Egemenlik
- Özgürlükçü demokrasi
- Türk varlığının Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği
- Doğal haklar
- Anayasanın ve hukukun üstünlüğü
- Laiklik
- Sosyal Adalet
- Kuvvetler ayrılığı
- Her Türk vatandaşının Temel hak ve hürriyetlerden yararlanacağı

3. ATATÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNE BAĞLI DEVLET;

Milliyetçilik kavramı 1924 anayasasının 1937 değişikliği ile anayasaya girmiştir.

- 1924 Anayasasında Milliyetçilik
- 1961 Anayasasında Milli Devlet
- 1982 Anayasasında Atatürk Milliyetçiliğine bağlı Devlet kelimesi kullanılmıştır.

Atatürk milliyetçiliği **sübjektif millet** anlayışını benimsemiştir.

Atatürk Milliyetçiliği;

- Irkçılığı reddeder
- Barışçıldır.
- Akılcıdır.
- Sınıf kavramı yoktur
- Birleştirici ve bütünleştiricidir
- İnsancıdır ve demokratiktir
- Çağdaştır
- Laiktir
- Saldırganlığı ve şovenizme karşıdır
- Milliyetçiliği reddeden akımlara karşıdır
- Milleti Çağdaş Milletler seviyesine çıkarmayı amaç edinmiştir
- Türk Devletinin vatan ve milletiyle bölünmez bütün olduğunu kabul eder .

1982 Anayasası'nda Atatürk milliyetçiliği ile ilgili doğrudan alakalı maddeler

- Devletin dili Türkçe'dir.
- Atatürk Dil ve Tarih yüksek kurumu
- Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür
- Türk Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.

4. LAİK DEVLET;

Laiklik devletin resmi bir dininin olmaması, Din ve devlet işlerinin ayrı ayrı yürütülmesidir.

Laiklik 1924 Anayasasında 1937 yılında yapılan değişiklikle **ilk kez** anayasada yerini almıştır.

1924 Anayasasının, 1928 değişikliği ile Devletin dini İslam'dır ifadesi anayasadan çıkarılmıştır.

Laik Devlet İlkesinin Gerekleri

a) Din hürriyeti

(Dini inanç, Vicdan, ibadet hürriyeti kaplar)

b) Din ve devlet işlerinin ayrılığı

a) DİN HÜRRİYETİ

1. **İnanç Hürriyeti:** Herkesin istediği inanç ve kanaat sahip olabilmesidir. Mutlak serbesttir.

2. **İbadet hürriyeti:** Kişinin inandıkları dinin ibadetlerini, ayinlerini ve törenlerini serbestçe yapabilmelidir. Mutlak sınırsız bir serbestlik yoktur.

b) DİN VE DEVLET İŞLERİNİN AYRILIĞI

- Resmi bir devlet dininin olmaması
- Devlet yönetiminin din kurallarına dayalı olmaması
- Din kurumları ile devlet kurumlarının birbirinden ayrılmış olması
- Devletin, bütün dinlerin mensuplarına eşit davranması
- Din ve mezhep ayrımının yapılmaması
- Din hizmetlerinin de bir kamu hizmeti olarak kabul edilmesi
(Diyanet İşleri Başkanlığı başbakanlığa bağlıdır.)

5. SOSYAL DEVLET;

Sosyal Devlet: Devletin sosyal barışı ve sosyal adaleti sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik hayata aktif müdahalesini gerekli ve meşru gören anlayıştır.

Sosyal devlet ilkesi, hukukumuza 1961 anayasası ile girmiştir.

1982 Anayasasında 1. kısım 2.i maddesinde yer alır. (değiştirilemez)

SOSYAL DEVLETİN AMAÇLARI:

- Milli geliri arttırmak
- Milli gelirin adaletli bir şekilde dağıtılması
- Emek- sermaye dengesi
- Sosyal güvenliğin sağlanması
- Asgari bir yaşam düzeyinin sağlanması
- Fırsat eşitliği
- İşsizliğin önlenmesi

SOSYAL DEVLETİN ARAÇLARI:

- Vergi adaleti
- Kamulaştırma
- Devletleştirme
- Planlama (Türkiye 2014-2018 10. kalkınma planı uyguladı)
- Sosyal haklar (Anayasada yer alır)
- Fırsat eşitliği
- Herkese insan haysiyetine yakışır asgari bir yaşam düzeyi sağlamak.

6. HUKUK DEVLETİ;

Hukuk devleti, devlet işlerinin hukuk kurallarına bağlı olduğu ve vatandaşların hukuki güvence altına alındığı devlettir.

İlk kez 1961 Anayasasında yer almıştır.

1982 Anayasası'nın 2.maddesinde cumhuriyetin nitelikleri arasında yer alır.(Değiştirilemez)

Hukuk Devletin Unsurları:

Yasama işlemlerinin yargısal denetimi

Yürütme işlemlerinin yargısal denetimi

Ancak yürütmenin bazı işlemlerine karşı yargı yolu kapalıdır. Bunlar;

- Cumhurbaşkanı'nın tek başına yaptığı işlemler
- Sıkıyönetim komutanlarının yaptığı işlemler
- Sayıştay kararları
- Yüksek Seçim Kurulu kararları
- Yüksek Hakem Kurulu
- Kamu görevlileri Hakem Kurulu kararları(2010 değış.)
- Hakim ve savcılar kurulu kararları (meslekten çıkarma cezası dışında olan kesindir.(2010 değışk.)

- Yüksek Askerlik Şura(YAŞ) kararları (terfi işlemleri ve kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayrılma hariç geriye kalan her türlü ilişik kesme kararlarına karşı yargı yolu açılmıştır. 2010 dğşk.)
- Spor Federasyonu Tahkim Kurulu kararı
- Yargı bağımsızlığı
- Kuvvetler ayrılığının benimsenmesi
- Anayasanın üstün ve bağlayıcı olması
- Temel hak ve hürriyetlerin güvence altına alınması
- Kanun önünde eşitlik (yasaların genel olması)
- Kanuni idare ilkesi
- İdari işlemlerin belirliliği
- İdari mali sorumluluğu (Devletin vatandaşlara verdiği zararları karşılamasıdır.
- Kanuni hakim güvencesi
 - 1961 Anayasasında "tabi yargı yolu" olarak düzenlenmiştir.
 - 1962 Anayasası 1971 yılında "Kanuni hakim" güvencesi olarak değiştirilmiştir.
 - 1982 Anayasası'nda Aynen kabul edilmiştir.(Buna göre hiç kimse tabi olduğu mahkemeden başka bir mahkeme önüne çıkarılamaz.)

Hukuk genel ilkelerine bağlılık:

Hukukun genel ilkelerinden bazıları şunlardır;

- Kanunların geriye yürütülmezliği
- Devlet ve kanunlarına güven
- İyi niyet
- Vefa
- Kazanılmış haklara saygı
- Özel Kural- Genel Kural çatışmasında özel kuralların uygulanması

Ceza sorumluluğunun ilkeleri;

- Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz
- Ölüm cezası verilemez (2004 değişik)
- Genel müsadere cezası verilemez.(2004 değişik)
- Uluslararası ceza Divanına taraf olmanın getirdiği yükümlülükler hariç, vatandaş suç sebebiyle yabancı ülkeye verilemez.(2004 değişik)
- Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular delil olarak kabul edilemez.(2001 değişik)
- Hiç kimse yalnızca sözleşmeden doğan bir hükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz.
- Ceza sorumluluğu şahsidir.
- Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.
- Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri kanunla konulur.
- Kimse, kendisi ve yakınlarını suçlayıcı beyanda bulunmaya ve bu yolla delil göstermeye zorlanamaz.

7. DEMOKRATİK DEVLET İLKESİ;

Egemenliğin ve yönetimin halka ait olduğu devlet biçimidir. Demokratik devlet ilkesi hukukumuza 1961 Anayasası ile girmiştir.

Demokratik Devletin Temel Unsurları:

- Egemenliğin bir kişi ya da zümre veya sınıf tarafından değil, millet tarafından kullanılması
- Seçimlerim serbest ve genel oya dayalı olarak düzenli aralıklarla yapılması
- Seçimlere birden fazla alternatif sunulması
- Seçimle iş başına gelen iktidarın yönetme hak ve yetkisini kamu yararına kullanması
- Siyasi partiler arasında eşit şartlarda yürütülen iktidar yarışının olması

1982 Anayasasına göre seçim ilkeleri;

EŞİT OY	Dil, Din, cinsiyet ayrımı olmaksızın herkesin 1(bir) oy hakkına sahip olmasıdır.
SEÇİMLERİN SERBESTLİĞİ İLKESİ	• Vatandaşların hiçbir baskı ve zorlama olmadan oy kullanmalarını ifade eder. • 1982 Anayasasında 1987 yılında yapılan değişiklikle oy kullanmak mecburi hale getirilmiştir
GİZLİ OY	• Seçmenlerin iradelerini her türlü baskıdan uzak bir biçimde kullanabilmesini sağlayacak ortamın oluşturmasıdır. • Ülkemizde 1950 yılında kabul edilmiştir.
ÇOĞULCULUK İLKESİ	Seçimlere birden çok siyasi parti ve adayın katılması demektir.
AÇIK SAYIM VE DÖKÜM İLKESİ	• Oy sayımının ve dökümünün kamuya açık olarak yapılmasıdır. • Türkiye'de 1950 yılında kabul edildi
TEK DERECELİ SEÇİM	• Seçmenlerin kendi temsilcilerini doğrudan seçtikleri sistemdir. • Türkiye'de ilk kez 1946 yılında yapılan seçimlerde uygulanmıştır. • 1961 Anayasasında kabul edilmiştir.
GENEL OY	• Din, Eğitim, Servet, vergi ve cinsiyet gibi sınırlamalar olmadan bütün vatandaşların oy kullanma hakkına sahip olmasıdır. • Erkekler için genel oy ilkesi 1924 yılında, • Kadınlar için 1934 yılında kabul edilmiştir. OY KULLANABİLECEKLER • T.C. vatandaşı olmak • 18 yaşını doldurmuş olmak (1995 değış.) • Seçmen kütüğüne Kayıtlı olmak • Kısıtlı olmamak • Kamu hizmetlerinden yasaklı olmamak OY KULLANAMAYANLAR • T.C. vatandaşı olmayanlar • 18 yaşını doldurmamışlar • Askeri öğrenciler • Silahaltındaki er ve erbaşlar • Seçmen kütüğüne Kayıtlı olmayanlar Tutuklular oy kullanabilirler. Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımız oy kullanma hakkına sahiptir.
SEÇİMLERİN YARGISAL DENETİMİ	• Seçimlerin serbestliği ve dürüstlüğüne sağlamak amacıyla seçimlerin yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılmasıdır. • YSK 1950 yılında kurulmuştur. • YSK 7 Asil, 4 yedek olmak üzere 11 üyeden oluşur. • 6 sı Yargıtay, 5 i Danıştay tarafından, kendi üyeleri arasından üye tamsayısının salt çoğunluğunun gizli oyuyla seçilir. • Bu üyeler Salt çoğunluk ve gizli oy ile aralarından bir başkan ve bir başkanvekili seçerler. • YSK'na Yargıtay ve Danıştaydan seçilmiş üyeler arasından ad çekme ile ikişer yedek üye ayrılır. • YSK başkanı ve başkan vekili ad çekmeye giremezler. • YSK kararlarına karşı yargı yolu kapalıdır. • YSK 1982 Anayasasının yasama bölümünde düzenlenmiştir.

8. İNSAN HAKLARINA SAYGILI DEVLET;

Vatandaşların doğuştan sahip olduğu vazgeçilmez, devredilmez haklarına İNSAN HAKKI denir.

İnsan haklarının temelini oluşturan **İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi** 10 aralık 1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiştir.

1961 Anayasasında insan haklarına dayalı devlet

1982 Anayasası'nda insan haklarına saygılı devlet ifadesi kullanılmıştır.

İnsan haklarına saygılı devlet denilince;

- İnsanı temel değer olarak kabul eden,
- İnsan haklarına saygılı davranan, bu hakları çiğnemeyen ve çiğnetmeyen, aksine bu hakları koruyan ve kollayan devlet anlayışıdır.
- Vatandaşların temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alan devlettir.

8. EŞİTLİK İLKESİ;

Eşitlik ilkesi, 1982 Anayasasının 10. maddesinde şöyle düzenlenmiştir:

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 7/5/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar

10. ÜNİTER (TEKÇİ) DEVLET;

Üniter devlet, devletin, Ülke, Millet ve Egemenlik unsurları ile Yasama, Yürütme ve Yargı organları bakımından teklik özelliği gösteren devlet şeklidir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, üniter bir devlettir. 1982 Anayasasının 3. maddesine göre, “Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür”.

Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olması onun “üniter devlet” olması demektir. Anayasamız federalizme kapalıdır.

Üniter devlet, devletin ülke, millet ve egemenlik unsurları bakımından teklik özelliğini gösterdiği devlet şeklidir. Üniter devlette tek bir anayasa, yasama organı ve hükümet vardır.

Üniter devlet, tek bir ülke üzerinde, tek bir milletin, tek bir egemenliğe tabi olduğu devlet şeklidir. Bu nedenle, üniter devlette, devleti oluşturan unsurlar tek ve bölünmez bir bütündür.